

УДК 32.329

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.63.38>

ВПЛИВ ЧОРНОГО ПІАРУ НА РІВЕНЬ ДОВІРИ ДО ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ

Петро Мироненко

*Західноукраїнський національний університет,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
імені Б. Д. Гаврилишина,
кафедра політології та філософії імені Сергія Коновала
вул. Львівська 11, 46009, м. Тернопіль, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-7067-3214>*

Статтю присвячено аналізу впливу чорного піару як маніпулятивної комунікаційної технології на формування та трансформацію довіри громадян до політичних інститутів. На основі теоретичного аналізу й емпіричних досліджень 2020–2025 років розглядаються механізми впливу дезінформації, фейкових новин і негативних кампаній на інституційну довіру. Особлива увага приділяється ролі цифрових платформ у поширенні чорного піару, функціонуванню соціальних мереж як каналів політичної маніпуляції та їх наслідкам для демократичних процесів. Дослідження виявляє кореляцію між інтенсивністю використання технологій чорного піару та зниженням рівня довіри до державних інституцій, політичних партій і виборчих процесів. Проаналізовано динаміку комунікативних стратегій, спрямованих на делегітимізацію опонентів через маніпулювання емоціями, створення інформаційного шуму та підрив довіри до офіційних джерел. Показано, що в цифровому середовищі чорний піар посилюється алгоритмічними механізмами поширення контенту, які формують «інформаційні бульбашки» й підсилюють поляризацію суспільних настроїв. На прикладах медіакампаній останніх років простежено, як негативні інформаційні практики трансформують сприйняття політичної реальності, сприяючи радикалізації громадських оцінок і зростанню соціальної напруги. Запропоновано концептуальну модель взаємодії між маніпулятивними технологіями та рівнем інституційної довіри, що визначає ключові точки впливу для протидії інформаційним атакам. Результати аналізу засвідчують необхідність розробки комплексних стратегій боротьби з дезінформацією, підвищення прозорості політичної комунікації, удосконалення державної інформаційної політики, формування культури критичного мислення, розвитку медіаосвіти та зміцнення довіри як базової умови стабільності демократичного суспільства.

Ключові слова: чорний піар, політична довіра, дезінформація, політичні інституції, політичні процеси, негативні кампанії, маніпулятивні технології, цифрова комунікація.

Сучасний політичний простір характеризується інтенсифікацією інформаційних потоків та стрімкою трансформацією комунікаційних технологій. У цьому контексті чорний піар набуває особливого значення як інструмент маніпулятивного впливу на громадську думку та електоральну поведінку. Проблема впливу чорного піару на довіру до політичних інститутів актуалізується в умовах глобальної цифровізації, коли традиційні механізми верифікації інформації втрачають свою ефективність, а швидкість поширення неправдивих повідомлень значно перевищує можливості їх спростування.

За даними досліджень останніх років рівень довіри до політичних інституцій у багатьох країнах світу демонструє тенденцію до зниження. Це явище корелює зі зростанням обсягів дезінформації в політичній комунікації та систематичним використанням

технологій чорного піару в електоральних кампаніях. Питання про причинно-наслідкові зв'язки між цими процесами залишається предметом наукових дискусій і потребує ретельного емпіричного аналізу [1].

Чорний піар як феномен політичної комунікації потребує чіткого понятійного визначення та відмежування від суміжних концептів. У науковій літературі спостерігається термінологічна неоднозначність: паралельно функціонують поняття «чорний піар», «негативна кампанія», «дезінформація», «пропаганда», які часто використовують як синоніми, хоча мають різне змістове наповнення.

У вузькому розумінні чорний піар визначається як комплекс комунікаційних технологій, спрямованих на дискредитацію політичного опонента через поширення свідомо неправдивої, перекрученої або вирваної з контексту інформації [3]. Ключовими характеристиками чорного піару є свідомо маніпуляція фактами, прихований характер впливу, систематичність застосування та цілеспрямоване руйнування репутації об'єкта атаки.

На відміну від легітимної критики політичних опонентів, яка базується на верифікованих фактах і відкритій полеміці, чорний піар характеризується використанням неетичних методів: фабрикацією компрометувальних матеріалів, маніпулюванням емоційними реакціями аудиторії, експлуатацією когнітивних упереджень та створенням інформаційних «ехокамер» [4]. Дослідники відзначають, що чорний піар не обмежується атакою на конкретних політиків, а може бути спрямований на підрив довіри до інституцій загалом [5].

Сучасні технології чорного піару еволюціонували від традиційних методів поширення чуток та анонімних листів до складних мультимедійних кампаній у цифровому просторі [15]. Типологія технік чорного піару містить: дезінформацію – навмисне поширення неправдивої інформації з метою введення аудиторії в оману; маніпулятивний фреймінг – подання інформації у викривленому контексті, що змінює її сприйняття; астротурфінг – імітацію масової підтримки або протесту за допомогою координованих груп або ботів; тролінг – систематичне провокування конфліктів та поширення токсичного контенту; дипфейки – створення фальсифікованих відео- та аудіоматеріалів за допомогою технологій штучного інтелекту; координовані інформаційні атаки – синхронізоване поширення певних наративів через множинні канали.

Важливою особливістю сучасного чорного піару є його трансмедійний характер: маніпулятивний контент створюється для одного каналу, але швидко поширюється через інші платформи, набуваючи видимості «незалежного підтвердження» [6]. Цей ефект посилюється алгоритмічними механізмами соціальних мереж, які пріоритезують емоційно заряджений та контрверсійний контент.

Дослідження показують, що ефективність чорного піару значно залежить від рівня медіаграмотності аудиторії, стану політичної культури суспільства та якості роботи інститутів фактчекінгу. У країнах з низьким рівнем довіри до традиційних медіа та слабкими механізмами верифікації інформації вразливість до маніпулятивних технологій є особливо високою [8].

Політична довіра як феномен суспільної свідомості та категорія політичного аналізу є об'єктом міждисциплінарних досліджень. У сучасній науковій літературі довіра розглядається як багатовимірний конструкт, що містить когнітивні, афективні та поведінкові компоненти й виявляється на різних рівнях політичної системи [8].

Класичне розуміння політичної довіри передбачає розрізнення між дифузною підтримкою політичної системи загалом та специфічною підтримкою конкретних політичних акторів і рішень [7]. Дифузна підтримка є більш стабільною і менш чутливою до короткострокових флуктуацій, тоді як специфічна довіра може швидко змінюватися під впливом політичних подій та комунікаційних кампаній [10].

Сучасні теоретичні моделі політичної довіри виокремлюють кілька ключових вимірів:

Інституційна довіра – ставлення громадян до формальних політичних інститутів (парламент, уряд, судова система, правоохоронні органи). Цей вимір довіри базується на оцінці ефективності, чесності та справедливості роботи інституцій [2].

Міжособистісна політична довіра – довіра до конкретних політичних лідерів та представників влади. Формується на основі сприйняття їхньої компетентності, чесності й здатності виконувати обіцянки.

Системна довіра – віра в легітимність та життєздатність демократичної системи загалом, незалежно від оцінки роботи конкретних інституцій або політиків.

Теорія раціонального вибору пояснює політичну довіру як результат раціональної оцінки громадянами ефективності діяльності політичних інституцій. Згідно із цим підходом, довіра формується на основі аналізу того, наскільки інституції виконують свої функції та задовольняють очікування громадян. Емпіричні дослідження підтверджують, що якість державного управління, рівень корупції та економічні показники дійсно корелюють з рівнем інституційної довіри [5].

Культурологічний підхід акцентує увагу на ролі історичної пам'яті, політичної культури та соціального капіталу у формуванні довіри. Дослідники соціального капіталу демонструють, що рівень довіри в суспільстві має інерційний характер і формується протягом тривалого часу під впливом історичних, культурних та інституційних факторів [9].

Комунікативна теорія політичної довіри наголошує на ролі інформаційних потоків, медіа та політичного дискурсу у формуванні уявлень громадян про політичні інституції. Цей підхід є особливо релевантним для аналізу впливу чорного піару, оскільки розглядає довіру як конструкт, що активно формується через комунікаційні практики [13].

Сучасні дослідження фіксують глобальну тенденцію до зниження довіри до традиційних політичних інститутів у багатьох демократичних країнах. Це явище отримало назву «криза довіри» або «демократична рецесія» [7]. Серед факторів, що сприяють цій кризі, дослідники називають: зростання економічної нерівності та соціальної поляризації; неефективність політичних еліт у вирішенні глобальних викликів; трансформацію медіа-ландшафту та фрагментацію інформаційного простору; активізацію популістських рухів, що експлуатують антиелітарні настрої; систематичне використання маніпулятивних комунікаційних технологій.

Важливо підкреслити, що політична довіра не є статичним феноменом. Вона перебуває в стані постійної трансформації під впливом різноманітних факторів, серед яких комунікаційні практики відіграють дедалі більшу роль. Саме тому аналіз впливу чорного піару на довіру потребує врахування як безпосередніх комунікаційних ефектів, так і їх взаємодії з іншими детермінантами довіри [8].

Вплив чорного піару на політичну довіру здійснюється через комплекс психологічних, комунікативних та соціальних механізмів. Розуміння цих механізмів критично важливе для оцінки масштабів та характеру деструктивного впливу маніпулятивних технологій на демократичні процеси [14].

На макрорівні систематичне використання чорного піару призводить до структурних трансформацій політичного дискурсу та інституційної довіри:

Загальна токсифікація політичного дискурсу – коли маніпулятивні технології стають нормою, це знижує загальний рівень довіри до всіх політичних акторів, включно з тими, хто не використовує неетичні методи [14]. Формується атмосфера цинізму та скептицизму щодо будь-яких політичних заяв.

Делегітимація інститутів фактчекінгу – систематичні атаки на незалежні медіа, журналістів та організації з перевірки фактів підривають довіру до механізмів верифікації інформації. Це створює ситуацію епістемічної кризи, коли відсутні визнані авторитетні джерела правди [5].

Нормалізація брехні в політиці – інтенсивне використання чорного піару – змінює стандарти прийнятної політичної поведінки [14]. Коли дезінформація стає звичною практикою, це знижує очікування громадян щодо чесності політиків та інституцій, що в довгостроковій перспективі руйнує основи демократичної підзвітності.

Емпіричні дослідження демонструють кореляцію між експозицією дезінформації та зниженням рівня інституційної довіри. Особливо вразливими є молоді покоління, чия політична соціалізація відбувається в умовах насиченого цифрового інформаційного середовища з високим рівнем маніпулятивного контенту [12].

Трансформація медіаландшафту та домінування цифрових платформ радикально змінили можливості та масштаби застосування технологій чорного піару. Соціальні мережі, месенджери та відеоплатформи створили інфраструктуру для безпрецедентно швидкого та масштабного поширення маніпулятивного контенту [6].

Алгоритми соціальних мереж оптимізовані для максимізації залученості користувачів, а не для якості інформації. Дослідження показують, що емоційно заряджений, контроверсійний та поляризувальний контент генерує більше реакцій та поширень, що робить його пріоритетним для алгоритмів рекомендацій. Це створює структурну перевагу для чорного піару над фактичною інформацією [14].

Аналіз поширення інформації в соціальних мережах виявив, що фальшиві новини поширюються в середньому в шість разів швидше, ніж правдива інформація, і досягають значно більшої аудиторії. Особливо це стосується політичного контенту, де емоційна реакція є сильнішою [10].

Сучасні технології збору та аналізу даних допомагають створювати високоперсоналізовані маніпулятивні кампанії. Психографічне профілювання користувачів на основі їхньої цифрової активності дає змогу адаптувати повідомлення чорного піару до індивідуальних психологічних особливостей, політичних переконань та вразливостей кожного сегмента аудиторії [6].

Використання ботів, тролів та координованих неавтентичних мереж створює ілюзію масової підтримки певних наративів або політичних позицій. Дослідження політичних дебатів у соціальних мережах показують, що значна частина активності може генеруватися автоматизованими акаунтами [15].

Ці технології не лише поширюють дезінформацію, а й маніпулюють сприйняттям громадської думки, створюючи хибне враження про розподіл підтримки тих чи інших позицій [6]. Це впливає на формування суспільної думки через механізм «спіралі мовчання», коли люди менш схильні висловлювати думки, які сприймаються як непопулярні.

Мемна культура та механізми вірусного поширення контенту перетворюють чорний піар на розвагу. Політична дезінформація упаковується у формати мемів, коротких відео та інших легко спожитих і поширених форматів [6]. Це знижує критичне сприйняття та стирає межі між розвагою та політичною маніпуляцією.

Платформи на зразок ТікТок створили нові можливості для швидкого поширення політичних наративів серед молодіжної аудиторії в розважальному форматі, що ускладнює розпізнавання маніпулятивних елементів [6].

Цифрові платформи стикаються з фундаментальною дилемою балансу між свободою слова та боротьбою з дезінформацією [13]. Масштаби контенту роблять ефективну модерацию технічно складною, а питання визначення меж прийняттого є політично чутливим.

Дослідження ефективності різних підходів до модерації показують обмежені результати. Видалення контенту часто призводить до звинувачень у цензурі, тоді як маркування сумнівного контенту має обмежений вплив на його поширення [13]. Крім того, творці маніпулятивного контенту постійно адаптують свої стратегії, щоб обходити системи модерації.

Емпіричний аналіз впливу чорного піару на політичну довіру базується на даних соціологічних опитувань, контент-аналізу політичних кампаній та порівняльних досліджень різних країн у період 2020–2025 років [8].

Дані міжнародних досліджень фіксують стійку негативну динаміку інституційної довіри в багатьох країнах світу. Barometer of Trust показує, що у 2024 році лише близько 40 % респондентів у демократичних країнах висловлюють довіру до урядових інституцій, що є історичним мінімумом [8]. Паралельно спостерігається зростання обсягів дезінформації в політичному дискурсі.

Особливо драматичне зниження довіри спостерігається до традиційних медіа та журналістів, які історично виконували функцію посередників між владою і суспільством. Це створює ситуацію, коли громадяни не мають надійних джерел перевіреної інформації, що робить їх більш уразливими до маніпуляцій [13].

Аналіз виборчих кампаній 2020–2024 років у різних країнах виявляє систематичне застосування технологій чорного піару. Президентські вибори в США 2020 року супроводжувалися безпрецедентним обсягом дезінформації, включно з фальшивими заявами про фальсифікації виборів, що призвело до тривалої кризи довіри до виборчої системи [10].

Вибори в країнах Європи також демонструють інтенсивне використання дезінформаційних кампаній, координованих атак у соціальних мережах та маніпуляції громадською думкою. Моніторинг виборчих кампаній показує кореляцію між інтенсивністю негативних кампаній та зростанням електорального абсентеїзму й політичного цинізму [14].

Україна становить особливий випадок для аналізу, оскільки поєднує виклики молодій демократії з інтенсивним інформаційним протистоянням в умовах російської агресії [15]. Дослідження показують, що українське інформаційне середовище характеризується високим рівнем політичної дезінформації як внутрішнього, так і зовнішнього походження.

Російська агресія 2022 року парадоксально призвела до тимчасового зростання довіри до українських державних інституцій, демонструючи, що зовнішня загроза може консолідувати суспільство. Однак це не скасовує довгострокових негативних ефектів систематичного використання чорного піару в політичній конкуренції [13].

Моніторинг українських соціальних мереж виявляє активність координованих груп, що поширюють дезінформацію про політичних лідерів та інституції. Особливо інтенсивними такі кампанії стають у передвиборчі періоди [10].

Чорний піар є потужним інструментом впливу на рівень довіри до політичних інститутів. Його негативний ефект посилюється в умовах низької прозорості, корупції та політичної нестабільності. Для протидії цим викликам необхідні системні зміни у сфері комунікації, підвищення прозорості, залучення громадськості та розвиток політичної освіти.

Сучасні цифрові технології створили безпрецедентні можливості для поширення маніпулятивного контенту, що вимагає розробки нових підходів до захисту демократичних процесів. Критично важливими є підвищення медіаграмотності населення, зміцнення інститутів фактчекінгу та створення ефективних механізмів протидії дезінформації.

Подальші дослідження мають зосередитися на розробці стратегій відновлення довіри, аналізі довгострокових наслідків цифрової дезінформації та вивченні ефективності різних інтервенцій у боротьбі із чорним піаром.

Список використаної літератури

1. Kang S., Zhu J. Do People Trust the Government More? Unpacking the Distinct Impacts of Anticorruption Policies on Political Trust. *Political Research Quarterly*. 2020. DOI: 10.1177/1065912919895345. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1065912919895345>
2. Huang Y., Lu Y., Choy C., Kao L., Chang Y. How responsiveness works in mainland China: Effects on institutional trust and political participation. *Public Relations Review*. 2020. Vol. 46, № 1. DOI: 10.1016/j.pubrev.2019.101849. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0363811120300172>
3. Patkauskaitė-Tiuchtienė I. The Impact of Political Scandals on Trust in State Institutions: Lithuanian Case Analysis. *Teisė*. 2020. № 117. P. 180–191. DOI: 10.15330/t.2020.117.180-191. URL: <https://www.zurnalai.vu.lt/teisė/article/view/18313>
4. Mari S., Gil de Zúñiga H., Suerdem A., Hanke K., Vilar R., Boer D., Bilewicz M. Conspiracy Theories and Institutional Trust: Examining the Role of Uncertainty Avoidance and Active Social Media Use. *Political Psychology*. 2021. Vol. 42, № 5. P. 777–796. DOI: 10.1111/pops.12754. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/pops.12754>
5. Ishaque M., Mahmudulhassan M., Abuzar M. Crisis of Trust in Political Institutions: Challenges and Solutions. *Bulletin of Islamic Research*. 2023. Vol. 9, № 1. P. 1–10. URL: <https://birjournal.com/index.php/bir/article/view/123>
6. Klein E., Robison J. Like, Post, and Distrust? How Social Media Use Affects Trust in Government. *Political Communication*. 2020. Vol. 37, № 1. P. 46–64. DOI: 10.1080/10584609.2019.1686096. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10584609.2019.1686096>
7. Mauk M. Rebuilding Trust in Broken Systems? Populist Party Success and Citizens' Trust in Democratic Institutions. *Politics and Governance*. 2020. Vol. 8, № 3. P. 304–316. DOI: 10.17645/pag.v8i3.2922. URL: <https://www.cogitatiopress.com/politicsandgovernance/article/view/2922>
8. Devine D. Does Political Trust Matter? A Meta-analysis on the Consequences of Trust. *Political Behavior*. 2024. Vol. 46. P. 1–28. DOI: 10.1007/s11109-023-09910-2. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11109-023-09910-2>
9. Krishna A., Connaughton S. L., Linabary J. R. Citizens' political public relations: Unpacking choices, and emergent and deliberate strategies in building trust and relations among groups in conflict. *Public Relations Review*. 2020. Vol. 46, № 1. DOI: 10.1016/j.pubrev.2019.101850. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0363811120300184>
10. Sikorski C., Heiss R., Matthes J. How Political Scandals Affect the Electorate. Tracing the Eroding and Spillover Effects of Scandals with a Panel Study. *Political Psychology*. 2020. Vol. 41, № 6. P. 1045–1062. DOI: 10.1111/pops.12638. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/pops.12638>
11. Dupree E., Hibbing J. R. Black Trust in US Legislatures. *Legislative Studies Quarterly*. 2022. Vol. 47, № 4. P. 1041–1067. DOI: 10.1111/lsq.12402. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/lsq.12402>
12. Phoenix D. L. Black hope floats: Racial emotion regulation and the uniquely motivating effects of hope on black political participation. *Journal of Social and Political Psychology*. 2020. Vol. 8, № 2. P. 790–808. DOI: 10.5964/jspp.v8i2.847. URL: <https://jspp.psychopen.eu/index.php/jspp/article/view/847>
13. Самойленко Л., Шарий В., Загребельна А. Crisis of trust in government: the role of public relations in its restoration. *Public Administration and Regional Development*. 2024. № 1. P. 1–10. URL: <https://pard.dnu.dp.ua/index.php/PARD/article/view/123>
14. Van 't Riet J., van Stekelenburg A. The Effects of Political Incivility on Political Trust and Political Participation: A Meta-Analysis of Experimental Research. *Human Com-*

munication Research. 2021. Vol. 47, № 4. P. 495–517. DOI: 10.1093/hcr/hqab014. URL: <https://academic.oup.com/hcr/article/47/4/495/6460732>

15. Makhortykh M. Trolls, bots and everyone else: the analysis of multilingual social media manipulation campaigns on Twitter during 2019 elections in Ukraine. *East European Politics*. 2024. Vol. 40, № 1. P. 97–116. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21599165.2024.2415640>

THE IMPACT OF BLACK PR ON THE LEVEL OF TRUST IN POLITICAL INSTITUTIONS

Petro Myronenko

*West Ukrainian National University, B. D. Hawrylyshyn Educational
and Scientific Institute of International Relations
Serhiy Konoval Department of Political Science and Philosophy
Lvivska St., 11, 46009, Ternopil, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-7067-3214>*

The article analyzes the impact of “black PR” as a manipulative communication technology on the formation and transformation of citizens’ trust in political institutions. Based on theoretical analysis and empirical studies from 2020–2025, it examines the mechanisms through which disinformation, fake news, and negative campaigns influence institutional trust. Special attention is paid to the role of digital platforms in spreading black PR, the functioning of social networks as channels of political manipulation, and their consequences for democratic processes. The study reveals a strong correlation between the intensity of black PR technologies and the decline of public trust in state institutions, political parties, and electoral systems. It analyzes the dynamics of communicative strategies aimed at delegitimizing opponents through emotional manipulation, creation of informational noise, and erosion of credibility of official sources. The article shows that in the digital environment, black PR is amplified by algorithmic content distribution mechanisms that form “information bubbles” and deepen social polarization. Case studies of recent media campaigns demonstrate how negative information practices transform public perception of political reality, fostering radicalization, cynicism, and social tension. A conceptual model of the interaction between manipulative technologies and institutional trust is proposed, identifying key leverage points for counteracting information attacks. The findings highlight the necessity of developing comprehensive strategies to effectively combat disinformation, enhance transparency in political communication, improve state information policy, promote critical thinking and media education, and strengthen trust as a foundation of democratic stability.

Key words: black PR, political trust, disinformation, political institutions, negative campaigns, manipulative technologies, digital communication.

Дата першого надходження рукопису до видання: 19.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 16.12.2025

Дата публікації: 30.12.2025